

Kas ir disleksija?

Disleksija ir mācīšanās traucējums, kas bērnam rada grūtības iemācīties lasīt un saprast uzrakstīto. Pat bērniem ar vidēju un augstu intelektu, kuriem ir daudz iespēju lasīt un kuri ir motivēti mācīties, var būt disleksija. Bērni, kuriem ir disleksija ar grūtībām saprot sakarību starp rakstīto burtu un izrunāto skaņu. Bieži vien viņiem grūtības sagādā rakstīšana un runāšana.

Kā liecina pētījumu dati Amerikas Savienotajās Valstīs 20% cilvēku ir lasīšanas traucējumi, un apmēram 85% no viņiem ir disleksija. Disleksijas cēloņi pagaidām nav noskaidroti. Tai var būt dažādas smaguma pakāpes, un atsevišķi pētījumi liecina, ka to var pārmantot.

Ja bērns, kuram ir disleksija tiek pareizi mācīts un saņem atbilstošu palīdzību, viņš var iemācīties lasīt, labi mācīties un būt labs darbinieks. Taču ir ļoti svarīgi, lai disleksiju diagnosticētu pēc iespējas agrāk un bērnam nodrošinātu nepieciešamo atbalstu un palīdzību.

Izplatīts ir uzskats, ka disleksijas gadījumā bērns burtus vai vārdus redz apgrieztā secībā, piemēram, vārdu 'strops' uztver kā 'sports'. Šāda veida problēma atbilst disleksijai, taču vairums pirmsskolas vecuma bērnu šādi redz vārdus.

Mācoties lasīt, bērni lieto parastu kodēšanas prasmi – viņi iegaumē rakstīto burtu un iemācās, kā tas tiek izrunāts. Pēc tam bērni mēģina izdomāt, kā burti izskatās un kā tiek izrunāti, ja tie veido vārdus. Mācoties un atceroties vārdus un to nozīmi, viņi tos saliek kopā, lai veidotu teikumu.

Bērnam, kuram ir disleksija, parasti ir grūtības saprast sakarību starp skaņu un burtu un savienot skaņas kopā, lai veidotu vārdu. Ja ir vajadzīgs pārāk ilgs laiks, lai vārdu izburtotu, bērnam ir grūtības izlasīt visu teikumu un to saprast. Lasot garākus teikumu vai rindkopu, bērns var aizmirst vārdus un to nozīmi.

Dažos disleksijas gadījumos bērnam ir grūti atšķirt atsevišķas skaņas, piemēram, 'p' un 'b' vai arī ir grūtības noteikt pareizo burtu secību.

Mūsdienu pētījumi rāda, ka disleksija ir saistīta ar smadzeņu veidošanās procesu un saņemtās informācijas apstrādi. Cilvēkiem, kuriem ir disleksija, informācijas apstrāde notiek citā smadzeņu daļā nekā tiem cilvēkiem, kuriem nav disleksijas.

Iemesls, kādēļ cilvēka smadzenes informāciju apstrādā šādā veidā, nav zināms, taču ģenētikai var būt nozīme.

Disleksijas diagnosticēšana

Disleksiju parasti diagnosticē sākumskolā. Dažos gadījumos disleksija neizpaužas līdz brīdim, kad bērns kļūst vecāks un sāk mācīties gramatiku, sintaksi un lasīt garākus un sarežģītākus tekstus. Daudziem bērniem disleksija netiek atbilstoši diagnosticēta vairāku gadu garumā. Tas rada nopietnas lasīšanas problēmas un ir cēlonis zemam pašvērtējumam. Šī iemesla dēļ ir svarīgi disleksijas simptomus noteikt sākumskolas pirmajos gados un nekavējoties uzsākt atbilstošu lasītprasmes mācīšanu.

Pirmsskolas un sākumskolas posmā par iespējamu disleksiju liecina šādas pazīmes: Bērnam ir grūtības:

- iemācīties runāt;
- izrunāt garākus vārdus;
- atrast vārdu ar atskaņām;
- iemācīties alfabētu, nedēļas dienas, krāsas, formas, skaitļus;
- iemācīties lasīt vai uzrakstīt savu vārdu;
- iemācīties saistību starp burtiem un skaņām;
- iemācīties lasīt vienkāršus vārdus;

- lietot pareizi skaņas ‘ķ’ un ‘č’;
- izlasīt vārdā burtus pareizā secībā;
- glīti rakstīt.

Vecākiem bērniem, pusaudžiem un pieaugušajiem šīs disleksijas pazīmes joprojām var būt izteiktas. Papildus jau minētajam, iespējams, ka:

- viņu lasītprasme nebūs atbilstošā līmenī;
- viņi centīsies izvairīties no lasīšanas un rakstīšanas;
- lēnāk pildīs lasīšanas, rakstīšanas uzdevumus un testus;
- viņiem būs grūtības apgūt svešvalodu.

Ģimenē parasti mēdz būt vairāki disleksijas gadījumi. Ja kādam no vecākiem ir bijušas grūtības ar lasīšanu, ir liela iespēja, ka arī bērniem var būt lasīšanas problēmas. Bērni, kuriem pirmsskolas vecumā ir bijušas grūtības iemācīties runāt, arī pieder pie riska grupas. Ja ir viens vai abi no šiem gadījumiem, būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība bērnu lasītprasmei un laikus jāīstojas, ja tiek konstatētas ar lasītprasmi saistītas problēmas.

Disleksiju var diagnosticēt speciālais pedagogs vai psihologs. Taču arī pediatri bieži vien ievēro disleksijas pazīmes un var ieteikt ģimenei, kur meklēt palīdzību. Ir svarīgi, lai persona, kas novērtē jūsu bērna prasmes, būtu pieredzējis speciālists disleksijas diagnosticēšanā.